

Stevenson: El tres

I què podem dir de Robert Louis Stevenson? De RLS, com el coneixen en els ambients iniciats? Doncs, per exemple, que era escocès. Un escocès universal, que dirien els de l'Omnium d'allà; un escocès que va morir jove (als 43) i lluny (a Samoa) i que va passar molts anys fora del país per culpa d'una mala jugada del destí (va cometre l'error de néixer típic en un país de boires).

Potser per allò de la nostàlgia, RLS va escriure algunes de les seves millors novel·les sobre Escòcia lluny de casa. *L'hereu de Ballantrae*, la va començar als Estats Units i la inacabada *Weir de Hermiston*, a les Mars del Sud. I vés a saber si, per compensar, va escriure *L'illa del tresor* a les muntanyes d'Escòcia, molt abans de perdre's en inquietuds marineres i exòtiques.

"La felicitat més gran de la terra és d'haver nascut escocès", va escriure Stevenson amb contundència a *The Silverado Squatters*. Poca broma! I va afegir amb humor: "Això vol dir que t'has d'aficionar a la beguda".

A més de ser escocès, RLS era d'Edimburg, cosa molt diferent de ser escocès de Glasgow, posem per cas. Era d'Edimburg i va deixar rastres de la seva existència en diversos edificis de la ciutat: la casa on va néixer, a Howard Place, la casa on va passar la infància, a Heriot Row, la universitat on va estudiar, el parc per on passejava, el cementiri on es deprimia, el pub on bevia, les llambordes que trepitjava... En fi, molts i molts llocs que fan les delícies dels responsables de l'oficina de turisme de la ciutat. I és que, en un país on la pluja és tan freqüent, què pot fer de millor un turista (*birres* a part) que apuntar-se a la coartada cultural?

Per arrodonir l'efecte Stevenson els escocesos han muntat aquest any del centenari uns quants al·licients extra amb la intenció de combatre la depressió del turista davant la pluja. Hi ha, per exemple, diverses exposicions sobre RLS i sobre *L'illa del tresor*, passeigs amb bicicleta (i amb impermeable) pels paisatges de les novel·les, recitals, sopars d'època i tot el que cal per a una immersió a fons en l'univers RLS.

Però no són només els d'Edimburg els qui estan contents amb els cent anys de la mort de RLS. Els francesos també s'han apuntat a l'homenatge i recorden, amb exposicions i actes diversos, que durant un temps Stevenson es va perdre pel seu país acompanyat d'un ruc (*Viatges amb ruc per les Cevenes*), que allà hi va conèixer qui havia de ser la seva dona i que,

Robert Louis Stevenson, autor entre alguns altres llibres del més que famós *L'illa del tresor*, va morir el 3 de desembre del 1894. No cal ser un expert en càlcul matemàtic per a deduir que aviat farà cent anys de la seva mort i que, per tant, ja tenim excusa -eureka!- per a parlar d'un dels grans escriptors en llengua anglesa.

per qüestions de clima, va freqüentar la Costa Blava. En resum, que RLS era el més francès dels escriptors anglesos de l'època (títol que avui correspon a Julian Barnes, autor d'*El lloro de Flaubert*).

A Samoa també han aixecat el dit amb discreció i fan saber a la humanitat que és en aquella illa llunyana on el gran RLS -"Tusitala" (qui conta històries), per als nadius- va viure els últims anys i on és enterrat. Tot plegat fa pensar que no sé pas què faríem sense l'excusa dels centenaris i que les agències de viatges deuen tenir RLS en la seva col·lecció de sants patrons.

Perquè déu n'hi do el que RLS es va bellugar. Era un home inquiet, sens dubte. Potser el va marcar el fet de néixer en una família especialitzada en la construcció de fars, edificis subtils que inviten a la imaginació i al viatge. Potser sí. Però els especialistes en RLS aporten altres elements. Insisteixen, els del sector freudià, en el paper clau que va jugar en la formació de RLS una mainadera calvinista del sector més estricte, anomenada Cummy. D'aquí, segons ells, ve a RLS tot allò del sentiment de culpa, de l'ambigüitat i de l'obsessió pel mal. "Recordi el doctor Jekyll i Mister Hide", et diran com si et mostressin una obvietat...

L'enfrontament amb el pare és un altre dels elements que s'esmenten sovint en la biografia de RLS. I és cert que es va enfrontar sovint amb Thomas Stevenson, un constructor de fars que mai no va entendre com el seu fill podia guanyar més diners que ell dedicant-se a una cosa tan banal i prescindible com és escriure. I aquí els freudians es tornen a fregar les mans i recorden que Jim Hawkins viu una aventura sense pares a *L'illa del tresor*. I que els pares són absents de molts llibres de RLS, i que a *Weir de Hermiston* l'autor tracta de l'enfrontament pare-fill... Però anem a pams i procurem endreçar una mica el tema. Robert Louis Stevenson va néixer a Edimburg el 13 de novembre de 1850. Va créixer en una família il·lustre i acomodada, amb una mainadera que el marca de prop i que li explica històries, i amb converses que giraven sovint al voltant dels fars, simpàtics edificis gràcies als quals arribaven les virolles a casa.

RLS va estudiar de primer enginyeria (de fars, és clar). Més que res per fer contenta la família. Però, guiat per la vocació d'escriure i per les ganes de portar la contrària al pare, va passar a estudiar Dret. En cap dels dos camps no va destacar gaire. En el de farer, diguem-ho com a anècdota, va guanyar una medalla de

or de la literatura

plata per un projecte d'il·luminació intermitent, però la cosa no va anar més enllà ("Observeu que a *L'illa del tresor* no hi ha ni un far!", insistirà el crític freudià del sector més obsessiu).

De seguida es va veure que el nen Stevenson no tenia gaire salut. Li fallaven els pulmons. Gràcies a això va aconseguir de passar llargs estius a la costa, amb els llibres com a companyia perfecta. El nen Stevenson llegia molt i l'acabaren marcant les lectures de Shakespeare, de Walter Scott (l'altre escocès universal) i dels francesos Alexandre Dumas i Victor Hugo.

Més endavant, quan ja era estudiant universitari, sembla que RLS es va dedicar a buscar amb insistència la companyia de les prostitutes, extrem que ha interessat força els biògrafs més tafaners. Alguns d'ells (els freudians, qui si no?) han volgut veure en aquestes visites l'explicació del tractament del tema de la sexualitat en l'obra de RLS. Si hi afegim que RLS es refereix als seus escrits a una misteriosa "Claire", que encara avui no ha estat identificada, ens adonarem que les tesis doctorals sobre aquest apartat ens perseguiran durant anys. Fins al bicentenari, com a mínim...

A l'hora de viatjar (RLS va ser un excel·lent escriptor de viatges), Stevenson tirava sovint cap a França, fos amb ruc per les muntanyes o amb canoa pels canals. Qüestions de clima. I va ser a França on el 1876, entre la bohèmia dels artistes de Barbizon, va conèixer Fanny Osbourne, una nord-americana deu anys més gran, separada i amb dos fills (bastant rodaxona, si ens fiem de les fotos) de qui es va enamorar perdudament. Van viure un idil·lí, van continuar-lo a París i després ella va tornar cap a casa.

Incapaç d'aguantar la separació, RLS es va embarcar cap a Nova York l'agost del 1879. Després d'un complicat i penós viatge, va aconseguir d'arribar a Califòrnia, trobar l'estimada i casar-s'hi. Però, abans, va aprofitar per fer el "hippy avant la lettre" als boscos de la regió, influït sens dubte pel *Walden* de Thoreau. Motxilla a l'esquena, manta al coll i natura a raig. Llàstima que era fluix de salut i va enxampar la malària...

L'agost del 1880, RLS, Fanny i els dos fills d'ella viatgen cap a Escòcia, però a ell li tornen a fallar els pulmons. En aquell temps, per sort, algunes malalties no es curaven com ara en hospitals asèptics, sinó viatjant. I RLS fa cas del metge, que li recomana el clima de Davos, avorrida població suïssa que trobaria en RLS

R.L. Stevenson retratat per Hawker of Bournemouth.

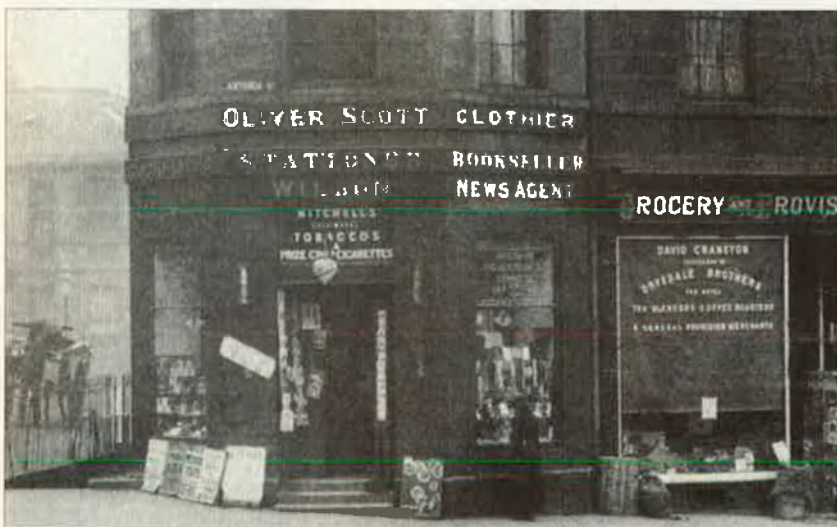

ARXIU

A l'esquerra, Louis (a la dreta de la foto) amb el seu cosí Bob, als 8 anys. A la dreta, Thomas Stevenson, pare de Louis.

La família Stevenson, amb dues minyones.

La botiga a la cantonada de Leith Walk i Antigua Street (Edimburg), on Louis comprava articles de papereria.

de primer i en Thomas Mann després (*La muntanya màgica*) reputats propagandistes, però que ara és poca cosa més que el centre d'unes trobades econòmiques a les quals no falta Jordi Pujol (sempre hi ha un bonic reportatge de TV3 amb el periodista voltat de neu i un cotxe de cavalls al darrere).

A final del 1881, el matrimoni, amb els dos fills d'ella, torna a Escòcia i passa uns dies a Braemar, als Highlands. I és allà on, avorrit dia de pluja, sorgeix la màgia. Stevenson dibuixa, per tal de distreure els fills de Fanny, el mapa d'una illa on s'amaga un fabulós tresor pirata i, a partir de la visió del mapa, segons explica ell mateix a "My First Book", es va sentir impulsat a escriure la novel·la. El primer personatge que va crear va ser John Silver el llarg, el cuiner pirata amb pota de fusta que sempre va acompanyat d'un lloro. Després va tenir tota la rica col·lecció de pirates, el nen Jim Hawkins i la resta de personatges. En quinze dies, RLS va escriure quinze dels trenta-quatre capítols del llibre. A raig. Després, però, el va tornar a atacar la maleïda tisi... Nou viatge cap a Davos, doncs, on, envoltat d'avets i de neu, va acabar una novel·la poblada de pirates i de tròpics.

L'illa del tresor es va publicar de primer per partides, amb pseudònim, a la revista *Young Folks*, i un any més tard, el 1882, en forma de llibre. L'èxit va ser sonat i ho continua essent encara avui. Un *longseller*, que en diuen. La recerca del tresor per part de Jim Hawkins, la vigorosa descripció dels pirates i l'atracció de l'illa exòtica són elements que encara funcionen. Hi ha moltes illes literàries, però poques com la de RLS.

Després de *L'illa...* van venir uns altres llibres, és clar. La històrica *Fletxa negra*, per exemple, *Les aventures de David Balfour*, o el famós *Dr Jekyll i Mister Hide*, sorgit d'un somni i convertint en *bestseller* des del primer moment. Hi ha hagut tesis de tota mena sobre aquest últim llibre. Edípiques, freudianes, diabòliques, marxistes, estructuralistes... Tot el ventall... Però el que importa en el fons, com en tots els llibres de RLS, és la perfecció de l'art de narrar de l'autor.

El 1887, amb la mort del pare de RLS, s'acaba el llarg conflicte pare-fill. RLS i família s'embarquen de nou cap a les Amèriques i, només desembarcar a Nova York, RLS s'adona que s'ha convertit en autor de fama. Entrevistes, autògrafs i tot això (per sort, encara no existia la televisió). "Alguna cosa he fet malament -va escriure el perfeccionista RLS- o no hauria mai estat tan popular". Potser per fugir de les persecucions periodístiques (com una Preysler qualsevol), se'ls va acudir, als Stevenson, de noliejar una goleta i embarcar-se cap a les Mars del Sud. Una bogeria que, per sort, els va sortir bé.

A l'esquerra, la fonda Siron, a Barbizon, l'any 1870. A la dreta, Heriot Row.

Van salpar el juny del 1888 i de seguida es van adonar que aquell era un viatge sense retorn. Seguint les passes del seu admirat Herman Melville (el de *Moby Dick*), RLS va voler conèixer l'illa que havia inspirat *Typee* i, després d'una estada a Hawaï (n'hi ha fotos impagables amb el rei Kalakau), van acabar fixant residència a l'illa de Samoa, on, com passa en alguns contes, RLS va ser feliç, es va convertir en "Tusitala" i encara avui exerceix de reclam de turistes il·lustrats.

A Samoa va escriure RLS alguns llibres memorables. Hi va acabar *L'hereu de Ballantrae*, la més melvil·liana de les seves obres, i alguns llibres excel·lents de temàtica illenca: els reportatges d'*A les Mars del Sud*, *La platja de Falesà*, *Marea múnvant* i *The Wrecker*. Però, el que són les coses, va ser allà, lluny de casa i de tot, on li van venir les ganes d'atacar l'etern problema de l'enfrontament amb el pare. Ho va fer a *Weir de Hermiston*, novel·la històrica ambientada a Escòcia. Molts crítics la consideren, tot i que la va deixar inacabada, la seva obra mestra. Anava pel capítol 9 quan es va morir. De cop, als 43 anys.

El van enterrar allà mateix, a l'illa, amb un epitafi escrit per ell mateix que diu:

"Sota el cel immens i estrellat
Caveu la tomba i deixeu-m'hi jeure
Vaig viure alegre i alegre moro,
però vull fer un prec mentre agonitzo.
Que graveu a la tomba aquest vers:
'Jeu aquí, on va voler jeure.

El mariner és a casa, de retorn del mar.
I el caçador ha tornat de les muntanyes".

Per cert, si algú ús diu que RLS és un autor de nens, digueu-li sisplau que, abans de parlar, provi de llegir-lo. No se'n penedirà. **Xavier Moret**

La família Stevenson, fotografiada a Vaimilia (Samoa), el 31 de juliol de 1892.

Tomba de R.L. Stevenson a Mont Vaea (Samoa).